

'Ik geloof steeds meer in preventie'

Maaïke Cima wilde eigenlijk balletdanseres worden, maar stapte over naar psychologie. Ze raakte gefascineerd door het criminele brein. Sinds twee jaar is ze hoogleraar forensische orthopedagogiek, de eerste bij de Radboud Universiteit in Nijmegen. Al langer runt ze haar balletschool in Vaals. 'Dat geeft een fijne balans.'

Maaïke Cima

Tijdens haar studie psychologie ontdekte Maaïke Cima (Heerlen, 1973) haar passie voor onderzoek doen, lekker puzzelen vond ze het paradijs op aarde. Ze deed jarenlang onderzoek naar criminele volwassenen bij verschillende tbs-klinieken en universiteiten. Ze was betrokken bij het opzetten van een master forensische psychologie aan de universiteit van Tilburg en zette zelf een master forensische orthopedagogiek op in Nijmegen. Als hoogleraar doet ze onderzoek naar kinderen en jongeren met extreme gedragsproblemen, zowel via een psychologische als een biologische en een gedragsmatige bril.

Waarom koos je niet voor een carrière in de danswereld, maar voor de wetenschap?

"Na de dansacademie kwam ik de liefde van mijn leven tegen en ben ik getrouwd. Tenzij je partner ook in die wereld zit, is dat moeilijk te combineren. Het zijn zulke andere werktijden. Bovendien is het veel ellebogenwerk als je echt iets wilt bereiken in de danswereld, merkte ik. Op de dansacademie hadden we ook vakken als anatomie en psychologie en dat lag me wel. Dus ben ik psychologie gaan studeren in Maastricht. Ik was vanaf het begin gefascineerd door het criminele brein: waarom ontwikkelen sommige mensen zich zo agressief en gewelddadig? Ik ben zowel afgestudeerd in de psychopathologie als de biologische psychologie, want ik wilde

ook veel over de hersenen weten. In die tijd was er nog niet zoiets als forensische psychologie of forensische orthopedagogiek."

Je leerstoel legt de focus op gewetensontwikkeling. Is dat een verschil met forensische orthopedagogiek bij andere universiteiten?

"Als ik het goed heb ligt de nadruk in Leiden meer op kindermishandeling en huiselijk geweld en bij de Universiteit van Amsterdam meer op de beleidsmatige kant. De focus op morele ontwikkeling in Nijmegen is puur omdat mijn hart daarnaar uitgaat. Waar komt crimineel gedrag vandaan en wat kun je eraan veranderen? Waar ik eerder onderzoek deed bij tbs-instellingen voor volwassen criminelen, doe ik dat nu bij VIGO - voorheen CONRISQ - in Zetten en Via Jeugd in Cadier en Keer. Ik ben steeds meer geïnteresseerd geraakt in onderzoek naar jongeren en kinderen, ook heel jonge kinderen. Bij hen moet je zijn als het gaat om preventie en daar ben ik me met mijn onderzoek ook steeds meer op gaan richten."

Waarom geloof je steeds meer in preventie?

"Dat komt eigenlijk door de balletschool, waar ik ook geloof dat ieder meisje een talent heeft. Acht jaar geleden ben ik een eigen dansschool begonnen, in ons oude huis dat we maar niet verkocht kregen. Daar geef ik drie keer per week les aan 45 leerlingen. Het is geen strenge balletschool, met audities en wedstrijden. Ik probeer juist iedereen te laten schitteren, ook meisjes die niet zo goed kunnen dansen. Het is de kunst om als docent het beste in elk kind naar boven te halen. Zo heb ik ook het idee dat jongeren met extreme gedragsproblemen ergens wel een talent hebben. Maar de focus van behandelingen ligt vooral op het negatieve, op het afleren van antisociaal gedrag. Dan zie je dus niet waar jongeren wél goed in zijn en zij voelen zich niet meer gehoord. Dan gaat het van kwaad tot erger. Ik wil behandelingen promoten die veel meer gericht zijn op het ontdekken van hun talenten en het ontwikkelen van pro-sociale vaardigheden. We zijn pas een pilot gestart bij jongeren in residentiële instellingen die uit huis zijn geplaatst wegens extreme gedragsproblemen. Hebben zij eigenlijk wel pro-sociale vaardigheden? Of zijn die nooit ontwikkeld? Uit de eerste onderzoeksresultaten blijkt dat hun empathisch vermogen echt veel minder ontwikkeld is. Maar zoiets als samenwerken, ook een pro-sociale vaardigheid, kunnen ze heel goed. Soms zelfs beter dan andere jongeren. Dus er zijn wel vaardigheden die je kunt versterken of stimuleren."

Je doet ook onderzoek naar de neurobiologische kant van empathie?

"We hebben onlangs een reeks studies gedaan naar oxytocine, een belangrijke stof voor sociale binding en empathisch vermogen. Hebben jongeren met kille trekken, die zich niet kunnen verplaatsen

in een ander, ook een lager oxytocine niveau? Dat bleek inderdaad zo te zijn bij jongeren met koelbloedige trekken die laag scoren op psychologische trauma's. Maar jongeren die wel veel trauma's hebben meegemaakt, hadden hogere oxytocine niveaus. Dit geeft dus aan dat een lager oxytocine niveau een rol zou kunnen spelen in de ontwikkeling van die kille koelbloedige trekken.

In een tweede onderzoek hebben we eenmalig oxytocine toegediend bij jongeren die vanwege extreme gedragsproblemen uit huis zijn geplaatst. We zagen dat het toedienen van oxytocine inderdaad leidde tot meer empathie, met name voor diegene met kille koelbloedige trekken. Ook gezichtsherkenning, zoals angst - een belangrijke emotie die vaak niet herkend wordt door deze doelgroep - verbeterde. Dit najaar gaan we kijken naar de effecten op langere termijn, als je een aantal keren oxytocine toedient. De jongeren krijgen dan ook een training in het herkennen van emoties bij anderen, zodat ze beter snappen wat een ander voelt en hun empathisch vermogen gestimuleerd wordt. We onderzoeken of die combinatie van een biologische en psychologische interventie beter werkt dan alleen een emotietraining."

Kijk je naar de rol van ouders bij gewetensontwikkeling?

"Tweeënhalf jaar geleden zijn we begonnen met een longitudinaal onderzoek bij heel jonge kindjes. Vanaf anderhalf tot een jaar of vier. We kijken naar de ontwikkeling van zowel pro- als antisociaal gedrag. Welke kinderen ontwikkelen zich prosociaal en wat kunnen we daarvan leren om te gebruiken in preventies voor kinderen die zich meer antisociaal ontwikkelen? We nemen de eventuele psychologische trauma's van de moeder ook mee. Hoe spelen die mee in de opvoedstijl? Als je trauma's hebt meegemaakt, ben je dan minder sensitief in de opvoeding van je eigen kind? Zorgt dat, zeker met een wat temperamentvoller kindje, voor een antisociale ontwikkeling? En hoe kun je dan toch meer positieve sociale vaardigheden bij je kind stimuleren?"

In je oratie, vorig jaar juni, vroeg je je af of mensen als Michael P. nog te redden zijn. En?

"Ik geloof niet dat mensen zoals hij, met dat extreme gedrag, die zulke ernstige delicten plegen, te behandelen zijn. Vroeger zei ik: 'iedereen verdient een tweede kans'. Sinds ik kinderen heb, denk ik: 'je zal maar de moeder van Anne Faber zijn'. Een moeilijk dilemma. Maar als moeder zou ik niet inzetten op behandeling van volwassen daders. Vandaar dat ik in mijn onderzoek steeds meer opschuif naar jonge kinderen. Ik zet in op: 'hoe kunnen we voorkomen dat mensen worden zoals Michael P.?' Daar geloof ik wel in. Als je er op tijd bij bent en de juiste behandeling weet te vinden."

tekst: Annemiek Haalboom